

היומן שיבקש אברהם רחמים על הסדומים במקום היוק כל העולם, והרחמנות על הסדומים היא אלוהית על כל העולם וממ"ש המסבין (דברים י"ג) כי בעיני הים הנקי מצוה וטובה גדולה לך להציל ממות נפשך כי הרחמנות על הרצוחים שפידי מירי הרצוחים ומירי אחרים המתפרצים, עכ"ל. ונראה שאברהם חשב לקרוב בזה למען ישונו מדרם הרעה, כי בהתעורר עלהם רחמים מן השמים כמים פא"פ וגו' יתעורר גם בקרוב רגש רחמים על העשוקים ולשוב מדרם הרעה וזהו מותו של אברהם מעולם לקרב רחוקים בזה הדרך, שבמה שהשפיץ עלהם חסדים ע"י צננו יהיו גמשיכים מאלהם אחר מקור המשפיע להם טובות [ועי' מ"ש בספר וברון זאת פרשת ויקרא], וזהו שנשתבחה אברהם במדת חסד שבכל מדתו היהו כוונתו צורך גבוה לקרב ע"י רחוקים:

לפני האמור יתבאר הכתוב הנה נא האלהי לדבר אל ה ואני עפר ואפר, שלכאורה בלתי מובן מה ענין עפר ואפר לכהן, כי לעומת רוממות השיי אין נכרת שפלות עפר ואפר יותר ממלאך, הא למה זה דומה שבערד עשיר גדול שרכושו עולה לאליף אלפי אלפים זהב, אין הפרש בין איש שכל רכושו עולה לדבר אחד לאיש שרכושו עולה למאה דונג, כאשר רכוש שניהם מאסר ותוהו נחשבו לו, כן לרגל רוממות השיי אין רוממות המלאך חוססת מקום נגד שפלות עפר ואפר כי שניהם אין להם מציאות של כלום נגד השיי, ונראה שגם לרשי"ה קשה זה, ע"כ יצא לפרש פירוש אחד וכבר הייתי רואי לחינה עפר ע"י המלכים ואפר ע"י נמחה לולא רחמוך אשר עמדו לי, עכ"ל, והיינו שבא בטענה שכן מדרתך מעולם לרחם וממ"ס עדיין אינו מובן דרכיב (שמות ל"ג) ורחמתי את אשר ארחם למי שראוי לרחם, ואם הוא הי' ראוי לרחם עליו,

ה"י משה לנבואה כמדורש שם וה"י צריך הנהיב ובאשר הי' טורד בללאכה באמונה לא לקח לו פנאי להביא איצ לנבואה, וזהו שבמדרש ולא הי' מבטח לבטל ממלאכתו ע"כ הראוה מראה זה, ובמדרש על ישראל מיני' שם) שהרגיש שהוא משל על ישראל, לפי שהי' מחשב בלב ואומר שבא היו המצרים מכלים את ישראל, לשיכך הראוה הקב"ה בערת ואינו אופלן כך המצרים אינו יכולין לכלות את ישראל, עכ"ל, וע"כ עוררהו מראה זה שיכין צננו לנבואה, וזהו שבמדרש שהפחד פניו ורואה, היינו שהתכוון לנבואה:

וי"ף נמי שמעין זה הי' לאצעה שהי' עוסק במצות לוי של האורחים ולא הי' בלצטו כלל להבין צננו לנבואה, לא הי' אפשר שתחול עליו הנבואה, ואף שבמראה דברש הפשיה נמי הי' שלא בכוונה, אבל זה הי' לשעתו בלבד בכוונה המלה, וזהו ענין הענה שהבה הקב"ה לאברהם שהי' יושב השכינה עומדת וכבר פירשנו שהיו ענין השיבה, היינו שלא כיוון לצטו מאור פניו את אהבת השיי' שם לפני מאור פניו את אהבת אברהם וקפץ לו ברכה כרוך וכל צדק לברכה דהואל והוכירו ברכי, מכה זה צננו נעשיתהתעוררות אהבה רבה בלב אברהם כי כמים פא"פ וגו', ונתפעל מאד באהבה ורביקות בו ית"ש, עד ששכח את כל מדרתו בענין הלוי' האורחים ונעשה מוכן לנבואה, ומכה זה חלה עליו תנבואה, ומ"ס שפיר למדנו מכאן דוכר המעוררות בלב אברהם על דרך זה מחמת שיקפץ לו ברכה, אלא והאי שכן הדין מאחר שהוכירו:

וי"ג אברהם ויאמר וגו', בענין חפילה אברהם על הסדומים יש להבין הלא הסדומים לא היו רעים לעצמם לבד אלא מוקים ממש לכל העולם, והרי חצלת הסדומים היא נוק לכל העולם, ואי"כ

נמי במחמתו, ולזה אזהיר רחמנא שלא יעשו בו מלאכה בשבת:

ויש' להוסיף ולומר שגם לפני מהימנותא נמי, והיינו דמצד הסברא אולי יתנו מנת אשר לפניהם לאחד רלאו מנבי מהימנותא ישנה ג"כ הטעם י"ל דכן נמי יצטרך לתיקון, אי"כ שוב הביטול משביתו אפי' ביד בני מהימנותא כד שיהי' ראוי לאתן רלאו מנבי מהימנותא, ודומה לזה (עירובין ל"ז) מערבין לניור ביין ולישיאל בחולות, כיון דראוי לאחריי' חשיב ראוי גם להם, כן אמר נמי לתיפוך דמה שאינו ראוי לאחריי' וצריכין ביטול ואפי' חשיב כאילו לדידהו צמין צריכין ביטול ואפי':

ואברהם היו יחי' לני גדול ועצום ונבוכו בו וגו', ברשי"ה וכל צדק לברכה הואל והוכירו ברכי, ויש להבין מאי שנא הוא דחכיר הכתוב הברכה בפירושו יותר מכל המקומות שהוכירו:

ונראה דהנה במדרש (שמות פ"ב) על מראה שמה, ד"א לפי שהי' הקב"ה מדבר עם משה ולא הי' מבקש לבטל ממלאכתו הראה לו אותו דבר כרי שיהפוך פניו ויראה וידבר עמו וכו' וכיון שבטל ממלאכתו החל לדאוג מיד ויקרא אליו אלקים, עכ"ל, ויש להבין חיתוך שמרע"ה לא רצה לבטל ממלאכתו לשמוע דברי הנבואה, ועוד שכנראה שבשיעה שהנבואה שורה על הנביא אין כנה הנביא לכלוא את הרוח שלא לשמוע מה הוא מדבר עמו, ויש לזה כמה ראיות מהכתובים, וברמ"י (כ"ט) והי' בלתי כאשר בוערת צנור בעצמותי ונלאתי כלל ולא אכיל צריכין חנה לנבואה, הנה דכל הנביאים צריכין חנה לנבואה, הנה כי מרע"ה לא הי' צריך חנה, כי הי' ממיד מוכן ועומד כמש' (במדבר ס') צמדו ואשמעה מה ציוה ה' לכם, מ"ס זה הי' לאחר מנאן אבל או עדיין סורין הי' חפלה דחה לחרף, ע"כ אין ענין אכילה שי"ך במלאכים ואף שיש מוצא למלאכים, כ"ס באשר אין בהם ענין בירוי אי אשר שיקבלו חועלת ממה, אך הנהי' חנה בוספולת כלל, וחרע שאוכלי הנה לא הי' צריך כלל, וכוהרק שגב חקון, לא הי' צריך כלל, וכוהרק שטו שטותא הו' נסבי גרמיי'הו בגין דלא הי' בני מהימנותא מה כתיב בהו וסתנו ברחים או דחו במדונה וגו' מנאן אסרה לין כל האי אלא דאינון לא הוו בני מהימנותא וכו', ע"כ שוב הוא מאלל גם למלאכים, וע"כ י"ל דגם בסעודתא דאברהם אחר המילה, שנמלק חק הנתש, הי' ענינו כמו הנהי' ע"כ הי' מאכל גם למלאכים:

ודאחאן לזכרי הוהר"ק שהמן לא הי' צריך לשום חיקון, ומשמע שהביטול האפי' לא הי' משביחים אותו כלל, דאלת"ה שוב לא הוה שטותא במה דסרתו ב"י, אלא ודאי כתיב את אשר תאפר אפך ואת אשר תביטו בשליו לאסור להם האפי' והביטול בשבת, הלא כל שאין הביטול משביחו כלל ונאכל כמו שהוא הי' אין חייבין עליו בשבת, והמחייבין בתפוחים אף שגאעלים כמו שהם חיים הטעם משום שמתקמין והביטול משביחים, כמו שביאר כ"ק אבי אדמו"ר זעללה"ה בספרו אגלי טל (מלאכת האופה ס"ק י"ט) דאין בהם משום ביטול אפי' מדרבנן, אי"כ הנה דאמרת שאין הביטול משביחו כלל למה נאסר חיקון בשבת מדאורייתא:

ונראה דחק לביי מהימנותא הי' באופן זה, אבל באותם שלא היו מנבי מהימנותא שוב היו צריכים להתיקון, כי נראה שכל ענין הנהי' לפי מהות האגשים, שהרי הקטנים מועמין בו טעם זה, והקנים טעם אחר וכו', ע"כ י"ל דכמו שמשנתה טעם כך משנתה

שנת תרע"ט

בענין

ביאת המלאך לבשר את שרה, יש להבין למה היתה כל עיקר, אחר שכבר נתבשר אברהם מפי הקב"ה בכבודו ובעצמו, והיתכן שלא הגיד לה והתלבין ז"ל חירף מפני שר"י סדר במצוות המילה ועדיין אינו מספיק שע"כ"פ אחר המילה למה לא הגיד לה לשמה או לבשר אשר כבר הרעימה עליו מדוע לא התמלל עלי, ועתה כשהתבשר היתכן שיעלים ממנה, ועוד שרה עצמה נביאה היתה וכשי"ס מנהדרין (פ"ט): נביא מאן מהירי ב', חברי נביאי מנא דיעי וכי דכתיב, לא יעשה ה"א דבר כי אם גלה סודו אל עבדו הנביאים, ועוד שסוף סוף לא הייתה לה שמחה לב מבשרות סוף לא המלאך שר"י לא האמינה וצחק ע"ד שחוצרד הקב"ה או אברהם, לפי הפירוש, לאמר לה לא כי צחקת, ואו הכינה שיש ממש בבשרה, ומאחר שסוף סוף הוציאה למאמר אברהם למה לא מני שיספר לה הכשורה מפי הקב"ה:

ואמנם כבר דברנו בזה, ולא נשנה אלא בשביל דבר שנחמדו בה. הנה הכשורה לאברהם בצירוף מצות מילה היתה, והטעם יש לומר שבאשר מרת יצחק היא מרת הדין, היפוך מרת אברהם מרת החסד, וידוע ששבע המוליד כנולד, לא הי' יתכן שאברהם איש החסד יוליד את יצחק איש הדין, ע"כ נתבשר יצחק רק בשעה שקיבל על עצמו מצות מילה, וכמו כפי"ס בן כפלל העולם פטולת האדם, וכמו כפי"ס בן כפלל העולם הוא ידיו הפטולת, וזהו כתי' מרת הדין שמאל דוחה, וכפי"ס בעל המאור (שב"פ י"ג) שמצות מילה היא כפי"ס מצות פ' ובערת הרע מקרבך, הישר מדתו של אברהם שר"י איש החסד ימין מקרבה את כל באי העולם, שמחמת הקירוב יתחבר הרע עצמו לטוב ויתחבר חשונא לנוחרא ומריא למתקא ומצות מילה היא כריחה

ז"ל (כ"ד פ' מ"א) מצאתי רוד עברי היכן מצאתי בסודם, וכן כתיב שתי בנותיך הנמצאות, וכמור"ש (שם) שתי מציאות רות המואבי' ונצמה העמונית, וכן חשבו לכל כלי ישראל, וע"כ נחשב להן שעשו לשם שמים:

ויקרא את יצחק בנו וישם אותו על המונה מפני לעצם וישלה אברהם את ריו ויקח את המאכלת לשחוט את בנו, משמע שר"י רוצה לשחוט באישו של מונה ויש להבין הלא אין שחיטת הקרבנות בראשו של מונה וברי"ש (שמות כ' כ"א) ונתנה עליו אצל כמו רעלי מטה מנשה, או אינו אלא עליו ממש, ה"ל הנשך והדם על מונה ה' אלקיך ואין שחיטה בראש המונה, ומשנה שלמה שנינו (בבב"ב פ"ק ס' משנה ד') עולה שעלתה ח"י לראש המונה מרת:

וג'ראר דהנה קרבן הוא קירוב כשמו, וע"כ בע"ה שעיקרם הוא החומר שלהם הנשכ והדם ע"כ רק הנשך והדם על המונה ולא השחיטה שהיא הוצאת הנפש, וע"כ שחיטה כשרה בור, שהוצאת הנפש איננה עבודה כלל, אך למה שחשב אברהם שיצחק נבחר לזקניו לעולה וכאום העיקר הוא הנפש, ע"כ חשב שהקב"ה הנפש ע"כ ששם תלבושה היא הוצאת הנפש ע"כ ששם שבראי צריך שהיה הוצאת הנפש, שהיא עיקר הקרבן בראשו של מונה: **ועוד** י"ל בלשון אחר, שבראי ירע אצלה סוד הקרבן שאדם איננו יראי לקרבן, ומ"כ חשב שהכוונה היא הוצון ומסירת נפשו להשי"ת לעשות ככל אשר יצוה ושמוע מונה טוב ומסירה להנפש היא בשחיטה לבד, כי אולי יצויר שכבר נשחט אין בהחאת הדם והקרבה האבירים מסירת הנפש כלל, ע"כ חשב שתשחיטה היא עיקר העבודה וצריך לעשותה בראש המונה:

שמה ולא יצטרף ותחבר, וע"כ אתה במפרישים שאחר שיצא משם וישב במצרה, כי ירא לשבת בצורה, נחובה, ששוב לא הי' לוט מצטרף עמהם, ומעשיהם לבד היו רוב עבירות:

ואיש אין בארץ לבוא עליו כדרך כל הארץ, פירש"י סבורות היו שכל העולם נחרב כמו בדר המבול, ובמור"ש (פ' ג"א) שהן לא כונו לשם זנות אלא לשם שמים, וע"כ האנשים נחרתו והנשים נקראו, ובראי מה"ש הוא ויש להבין וכי שוחט היו שחשבו את לוט לצדיק אחר ככל העולם שהוא לבד ניצל ואברהם ושרה וכל ביתו נאבדו, אממה:

וג'ראר שגם זה נצמח מן המריבה הקדומה שהיו רועי' של לוט רועים את בהמתו בישות אחריים שאבדו ניתנה הארץ לאברהם לו אין בניו ולוט יורשו ואין זה גזל, הי' חשבו רחם היציל לוט לאו משום זכות מעשיו הטובים אלא שיש צורך בו לננין העולם, שחשבו שממנו יהי' כל בנין העולם, כי אברהם באשר לא הוליד בן לורשו בווראי שלא יוליד עוד שהרי הקיין, ואף שיש לו ישמעאל אין זה יורש שלו שכן השפחה כמותו, וכמו שבאמת לא ירש את אברהם, ואינו דומה לעצם שירש את יצחק כמו שאמר ז"ל (קדושין י"ח), גוי יורש את אביו דבר תורה דכתיב כי ידושה לעשו נחתי את הר שער, אבל ישמעאל לא ירש כלום, ובראי שכמו שאיננו נחשב יורש של אברהם כן נמי כל היעודים הטובים הנאמרים לאברהם לא על ישמעאל יחולו אלא על לוט שהוא בן אחיו שהוא יורש גמור, וע"כ חשבו שגם אברהם ושרה באשר לא יולידו עוד ולא יננה העולם מהם ע"כ לא נצול, ולוט שניצל הוא רק כדי שיעמד תולדות ואלו באצטונגות ראו שלשלת גדולה ויזאה ממנו וכן לא הבינו שזוהי מלכות בי"ד לבד כאמרו

יחשוב את הרשעים המתועבים הללו נמי ראויים לרחם עליהם, אממה, וכי לא הרגישי שהוא נביא ה' והם רעים וחטאים לה מאד:

לפי דרכנו יתפיש, דתלה כל מעלתו מחמת שחקדים ה' לעשות עמו חסד וקרבה בימין צדקו ולעומת החסדים, שעשה עמו החעורר גם הוא בעצמו ובשביל זה זכה למה שזכה, והיו ואבני עפר ואפר, שמצד עצמי אין בי שום מעלה אלא מצד חסדי ה' נתקיים בי כמים פנים אל פנים וגו' ואם תעשה ככה גם לסרומים, גם הם לעומתן יתעוררו לחיטיב דרכם כמותי:

הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה והיא מצער אמלטה נא שמה וגו', באור החיים הקשה ממ"פ אם נחתיבה גם היא מה תועיל בקשתו כמו שלא תועיל על סדום, וכי בשביל שהיא מצער תנצל, ואם לא נחתיבה גם מבלעדי בקשתו אין להם רשות להחריבה, והיודעו בלתי מובן כ"כ:

וג'ראר עפ"י"ס שהגיד כ"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה דבמקום שדעתו של אדם שם נחשב כאילו הוא שם ומיית' לה מאה דעירובין (מ"ט): היה מביד אילן או גדר ואמר שביחתי בעיקרו קנה שם שביחה כאילו הי' שם ברגליו, הנה י"ל דמאחר שביקש לוט מהמלאך אמלטה נא שמה נחשב כאילו הוא שמה ושוב נחשבו גם מעשיו בכלל מעשי אנשי העיר להצטרף לרוב זכויות, וכאשר היא מצער ועוונותי' מועטין קרוב שיהי' רוב זכויות, ותנצל כל העיר, אך באשר לא החליט לנוס שמה, כי אולי לא יתן לו המלאך רשות, ע"כ עדיין לא נחשב שהוא שמה ותחבר, אלא תלה בדעת המלאך, שאם יתן לו רשות להמלט שמה הוא מוכן לנוס שמה, ומעחה הרי הוא כאילו כבר נמצא שמה ומעשיו מצטרפין ואם לא יתן לו רשות לא ינוס

רעו משלי כו
 תרנ"ג יונתן
 ששחיתותיה: במה רדעי
 אמת דע אפי עקר ושם
 לקר על קוסיון: כמכשול
 ולא עלים הוא אהמא
 אף שלם הוא הרה: לרה:
 כשפח עמורא ואהמא
 דהארה ואהמאש עשפא
 דטהרי: כהמרי ללכישור

רש"י
 (כ) פני צאנר: אל יקלו בעיניך להטעות עם ממני
 מה הם לרעים: (כ) כי לא ישיגם הזמן. שלם
 טמא עשיר כמקד וטמא שמה לא ימקיים לעולם.
 לך אל ממה זכרים קטנים שלן: (כ) כי גלגל

מצודת ציון
 כנשיות. ענין שיטה: (כ) חזון: ענין חזון, ואמר על
 העושה: וכי חזון יקח יקח (שחל עי פו): זור: כתי:
 כה) והאמפ: ענין כללי: כמ אפי אימפ (כשם פ י):
 כ) ומור: ענין ער הדבר שהיה: כמ יקח כמור (כשם
 פ י): עתה: עינים זכרים:

מצודת דוד
 כי לא יעזוב: (כ) יודע: תן לך לרעה בעצמך פני
 צאנר מה הם לרעים: שיה לך צפריים: לחת לה
 די מחמור: וכפל הדבר במלות שונות: (כ) כי ונה.
 עם כי ככר מצא ידך: מכל מקום גם מזה אל הנח
 ידך: כי לא לעולם יקיים חזון העושה: ומהיה אז

אבן עזרא
 ואנו כן אדם: (כ) יודע: חזון: גלגל: ככשים, רדי:
 די רבקים חזון אזהר: פחור כמף: חלוק כמ כמף
 מחור זה: ולפי דעתי ממה מחיר לכל חלוק

מדרש רבי
 כתיב: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

רעו משלי כו
 תרנ"ג יונתן
 תאילם לארם: לשאול ואכרד קרי: אבין לא
 תשבענה: מלגל עם הכשעס להמס: כמס שעי
 מלגל עם לה מבענה מלגל אמר ילך היע
 והמור עשו לנמן וזה ואלך נמק ומממש לך

רש"י
 צאנר: מנין לה לפי מה שמשך ידע שמשך ככר והטיג ישרף והשאר נקי,
 ובהו יבחו: אכל: והאיש יבחו לפי מהללו כמו שמשך ידע שמשך ככר והטיג ישרף והשאר נקי,
 את האויל במכשע בחור החטים הנכושטים וצמחם הנכושטים אתו כדי המכשע, עם כל זה לא חסר ממנו אולוח

מצודת ציון
 כמו דוד המים מראה את הפנים בדומה להפנים
 המסתובלים בה אם שחוקות שחוקות ואם עצבות
 עצבות, כן לה האדם אדם, אם לכו טוב על העור
 ייעור גם לכו ואם חרע גם הוא: (כ) שאוף:
 הקבר והגיחזים אינם שבעים מלמקל אנשים, וכן יעני

מצודת דוד
 האדם לא תשבענה מן העושר והחשק הוא להרבות
 עזר: (כ) שאוף: הכסף והזה, כאשר ירעו לעזת
 הסובים מהו, וכמה יש בהם מן הטיג, הנה מוח קחו מהם
 רבות יבחו: אכל: והאיש יבחו לפי מהללו כמו שמשך ידע שמשך ככר והטיג ישרף והשאר נקי,
 את האויל במכשע בחור החטים הנכושטים וצמחם הנכושטים אתו כדי המכשע, עם כל זה לא חסר ממנו אולוח

אבן עזרא
 כעבר מים אחרים שיתעורבו, גם כן הפנים בעבר
 הפנים, והטעם ממה נמסין כן לך האדם מלא רע
 בעבר האדם שישונותו, והוא פירוש נכון, והזכיר
 שאל ואבדון כי השונות יעידם בלכבם חנם
 יודרים אליהם חנם לא תשבענה, ועני האדם כמו כן

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

מדרש רבי
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:
 רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי: רבי יוחנן בן זבדי:

רצו זכרון לצאת מהצבא ולחזור לישראל
 זכרון זאת זמן
 כעדה. אני מדפיסים כעת להמשיך של האפר זכרון זאת והם החומשים ויקרא
 במדבר דברים, ונביאים וכתובים וש"ס, בלי פירושים, עם הג'יה מדויקת מדפוס
 הראשון, ועוד מעלות, כדי שיהיה ביד הלוטרים עד שבנעה"י נסיים הפורוש.
זכרון זאת פרשת ויקרא

ק"ט. א. א. בקצור, דהנה הרב הלומד עם תלמיד ומסביר לו דבר הכמה ודאי
 אינו יכול לנלות לו כל מה שמבין הוא כי אינו יכול להכניס הכל בדיבור, וגם לפי
 מה שייכול התלמיד להבין מלכיש כננתו בתוך דיבורו ומלמדו ומבינו והדיבורים
 שלו נעשים להתלמיד ראש ושרש לשכלו שיבין וידע נמצא מה שהוא סוף מדרגת
 הרב הוא הדיבור נעשה להתלמיד שורש להתחלה שלו, והנה יש לומר מדוע לא
 כתב ויקרא ה' אל משה וידבר אליו וכתב להיפך ואפשר לומר לפי ויקרא אל
 משה עולם הנגלים שורש כל השמות, ועל כן כתב לשון נגלים ודבר משם הנגיל
 על ידו ה' אליו, כי אם היה קורא אותו ומדבר אליו משמו הנגיל הו"י"ה ב"ה לא היה
 מקבל כי אם מחסוף השם הו"י"ה ב"ה, ולא כן רצון אל ית' כי אם להיות השכונה
 מדברת מתוך גרונו של משה ונמצא עומד הוא במקום שם הו"י"ה ב"ה, והם
 מקבילים מהסוף ה' אחרונה, והו ויקרא אל משה כנ"ל וידבר משם על ידו ה' אליו
 כו', מאותו מועד לאמור, שתהיה אמירה שלו מאותו מועד הוא שם של אדני, ה'
 אחרונה של שם הו"י"ה ב"ה, לאמור משם תהיה אמירה שלו ונקרא אותה מועד
 לשון בית הועד של שם הו"י"ה ב"ה על כן נכתב בהו"י"ה ב"ה ונקרא באדני, נמצא
 במחשבה הוא הו"י"ה ונקראה אדני, הוה אדני המועד להו"י"ה ב"ה, ועוד לשון
 מועד ומן לעתיד תהיה הכל הו"י"ה ב"ה נכתב ונקרא כן על כן הוא לזמן לבד, ועל
 כן יש לומר כתב כאלף זעירא, כי אלף מרומז בכמה ובניה לשון לימוד כמו
 ואאלף, וכשבכל הצמצום של הכניה והחכמה דרך הדיבור הוא אלף זעירא.
ד ק. א. ב. אדם כי יקריב מכם פז, יש לומר הפסוק לומר אותנו, אם נרצה
 שיוחזרו ישראל בתשובה לא תהיה מנחתו כי אם להשפיע להם כל צרכם ממלא
 יהיו טובים, אחד כי צריך לנו כמו בתחילת הכראה התקין הקב"ה מזונותיו של
 אדם ואחר כך כראו כן צריך גם עתה, ועוד שעל ידו יכיר וידעו חסד אל ויחבר
 טובותיו ונפלאותיו יכירו לם להבורא ב"ה, וגם כי כן הוא נשמעים דברי הצדיק
 הממשיך השפע להעם והוא ילמדם דרך ה', וזה יש לומר אדם כי יקריב מכם קרבן
 לה' שירצה להקריב מכם ממש לה', אני נותן לו עצה מאזיה דבר יכול להקריבם
 לה' מן הכהמה שימשיך להם דבר נשמות ובהמות, וזה הוא בדרך כלל על כל
 עניני נשמות, אחר כך פורט מעם השפע הכללות כל עניני שפע, הם בני חיי
 ומווני שבהם תלויים השפעות אחרות הצריכות וטובות לנו, וזה מן חבקר הוא חיי
 לשון ביקור חולים, וכן נמי שור מלך של הכהמות כן נמי למשל החיים
 וכריאות הנחף הוא התחלה לכל עניני נשמות, כי אם חלילה אין חיים אין צריך
 לשם נשמות, ומן הצאן כולל בני ומווני כי בצאן יש שני מיני כבשים ועיזים.

הסכמות על ספר זכרון זאת משנת תשי"ג
ישראל חיים קאהן
 בלא"א דהה"ק פתולדות אהרן זעקללה"ה
 רח דק"ק תולדות אהרן מו"ץ בתעודה החרות
 פעודה"ק יחשלים תוכב"א
 רחי זואל 5, ט"ז 5375452-02

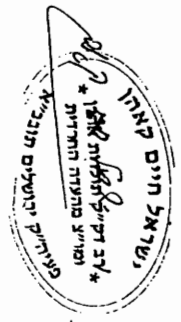
כס"ד יום כ"ו לחודש מניא ומה דהילוליא של רביה"ק ציס"ע מהר"ש"ב
 זי"ע
 הנה ידידי החשוב הכהן שדעתו יפה מחשובי ופארי מתפללי בית
 מדרשינו הרה"ג המפוי כשי"ת מוה"ר צבי כהנא שליט"א מראשי ועד
 מפקחי סת"ם עשורת בשנים יגע וטרח לכרו מקחו של צדיק, ספרו
 הקדושים של רבן של ישראל, קודש הקדשים, רביה"ק החזרה מלובלין
 זי"ע וכו'.

אשר היו עד היום כמעט כספר סתום מגודל קושי הכנה ושנחשב
 בהדפסות הקודמות והיה כספר בלתי מוגה מרוב השיגאות והרה"ג
 הנ"ל מסר נפשו וטרו ימים ולילות בביאור רחב לבאר דבריו הסתומים,
 ונוסף לזה ניקרי השיגאות וזכה להגיש קנקן חדש מלא ישן ברוכ פאר
 ודה"ר

ואתמחא גברא ואתמחא קמיע כי יש לו הסכמות מהגאונים גדולי
 וצדיקי הדור, זי"ע ויבלח"ט מהרכנים הגאונים שליט"א אשר כולם
 יעידון ויגידון על גדול יקר פשולתו וגודל הזכות הרבים שיש בוה.

וכבר הוציאו לאור הכרך הראשון ספר זאת זכרון המוגה מכ"י ונתקבל
 ברצון, וכעת מוציא לאור כרך השני זכרון זאת המכיל כשבע מאות
 עמודים
 על כן אני מצטרף להסכמתם ולברכתם ושיזכה לזכות את הרבים ללכת
 מחיל אל חיל מתוך בריאות גופא וטיעתא דשמיא
 ובכואי שארית ישראל לא יעשו עולה להשיג גבולו ח"ו וכמהרה נזכה
 לראות כישועתן של ישראל וגאולתן כביאת משיח צדקינו ככ"א.

זמן אהרן אבנרן בן יחיאל
 ב' אצתי פתחו ועלתי יחיאל יחיאל
 י"ב יולי י"ח תשל"ו
 וי"א ט"ז יולי תשל"ו
 חיים כהנא שליט"א
 פאדק בני תל"א ב"ס
 גם אני מצטרף אל הנ"ל כי גדול פעלו וזכות רבינו הקדוש בעל המחבר
 יקן עליו ועל כל יוצאי חלציו ועל כל כלל ישראל להודיע בכל משאלות
 לם לסוכה
 חיים רבינוברין בלאאמו"ר הגה"ק רבי בנימין זצ"ל



שמהיראה באים לכל המדרגות כאלו כתוב כי אם ליראה כו' על ידי זאת לכתב כל דרכיו כו', וזה יש לומר זאת היראה תורת העולה לעלות לכל המדרגות להתדבק בו יתברך, וקאמר עוד היא העולה על ידי זה מעולה גם כנסת ישראל, על מוקדה, פירוש על הדינין שנקראים מוקד ופירוש על המזבח כל הלילה, פירוש בעוד הדין יהיה על המזבח, פירוש שלא יניח לבא לידי זביחה חס ושלוט עד הכוקר ששינו הרצון והישיעה, ואש המזבח תוקד בו, פירוש בו הדבר תלוי להשיל על אשר צריך להשיל דין זביחה בו וקאמר ולכש תכבדו מדו כד, כי כיון שאמר שפועל שלא תהיה דין כנסת ישראל וישלך דין על עובדי גלולים קראוהו כהן המספר על ישראל, וזה אומר ולכש תכהו מדו כד, פירוש שיראה להתדבק בו יתברך בהתפשטות המשמיות הוא נקרא כד התבדרות מה שאין כן אם הוא בעיני עולם יש לו הכרים, וזה ולכש תכהו מדו הוא הלווא דרכבן, כד בהתבדרות להתדבק בו יתברך, ומכנסו כד ילכש על כשרו להעלות התמורות והתמורות וכאשר כתוב לקמן יעיש עד והואש על המזבח תוקד בו לא תכבה, קודם כתיב אש המזבח ועתה על המזבח כי המזבח נקרא הכושה מלפניו יתברך ויראתו על ידו זובח יצרו, והנה פרשנו על ידי תשובה משיג אהבה, וכן פרשנו על ואתה את אביכם את אברהם מעבר הנהר (וישע כו' א), כי התשובה נקראת עבר הנהר, כי היא קדמה לעולם אשר נאמר יהי אור, והנהר הוא לשון אל תופע עליו נהרה והתשובה הקדומה לעולם נקראת עבר הנהר, ויש עוד מעט כי נהר נראה נקראת הדעת כי על ידי תכפת מבין ויודע הארץ לתקן מדותיו לבוא הרצון מכח אל הפועל על כן הדעת נקרא נהר התפשטות מכח אל הפועל החפץ והרצון ומהכינה יודע, הנה הכינה עבר הנהר אם שנית אי מייעל לקונה הכל יתקן ברמיו, והנה הכינה, היא תשובה עלאה וכמו שכתוב ולכבו יכבו ושב, וזה אומר אחר הכתוב ויציא אל מחוץ למחנה הוא התשובה ככתוב שם מפני שהוא קודם לעולם ונקרא מקום על ידי זה אש על המזבח הוא אש האהבה לו יתברך שהוא על הזרה הנקרא המזבח כנוכר לעיל תוקד בו וכער עליה הנהו עציים ככוכב ככוכב דהנה כתיב וישכם אברהם ככוכב (פראשית כו' א), ואברהם הוא שם של האהבה, כי כל התורה שמוותיו של הקדוש ברך הוא, ושם אברהם הוא מפתח האהבה וכן נמי שמעתי בשם הרב הפגני מראונוא ז"ל מצדק לכסף זה אברהם צירוף אותיותיו הוא לכסף לאהבתו יתברך, וכתוב וישכם אברהם ככוכב ככוכב (פראשית כו' א), כי ככוכב באים חסדים, וכן שמעתי מרבי שיחיה, ועל שבענו ככוכב חסד (מחלים כו' י), ליתן לנו יתברך הרבה חסדים ככוכב עד שגשבע, על ידי זה ונרננה ונשמחה בכל מינו כל היום תמיד, וזה וכער עליה הנהו עציים ככוכב ככוכב, פירוש באהבה הנוכר אש על המזבח כנוכר לעיל, כי על ידי חסדים הוא כמו עציים שבויער ומוסיף האש של האהבה על ידי זה ועוד עליה העולה להיות עליונה על ידי אהבה, והקשיר עליה חלבי השלמים לקשר העולמות ולהמשיך שפע לישראל וכמו שכתוב השם נבולך שלום חלב חסים ישיבעך (מחלים קמ"ו י), וזה חלבי השלמים, וכמו שכתוב ותמלענה באחו (פראשית מא

עוים יש לרמו במותו ועושר, כמו שכתוב העשיר יענה עוות, עז לשון עז כפתיה וכבשים פשוט על צאן קדשים שישיראל נקראים צאן, אתן צאני, וכן כתיב ארבה אותם כצאן, אדם קאי על בנים הרבה. ^ל
קכא. ב. אדם כי יקריב מכם כו', דהנה ידוע הקב"ה הפיג חסד הוא ויש לו נחת רוח להטיב, יש לומר יקריב לשון תקרובותא לשון מנחה, והנה זכר ראוי להיות משפיע לאשתו והיא מקבלת, מה שאין כן אם כוונתו כוונתו להתענג נעשה מקבל, ודאי שגיאות מי יבינ ותשובה מועלת, מה שאין כן מי שדרכו תמיד רק להתענג, כן שמעתי בשם הרב פנינסק שיחיה.

והנה זכר ונקבה בראם ויקרא ששם אדם זה יש לומר אדם מי שמתנהג להיות נקרא אדם זכר ונקבה, מה שאין כן מי שכוונתו כוונתו רק לתענג נקרא נקבה, והוא נקבה ולא אדם וזה האדם כי יקריב מכם קרבן לה, פירוש הוא רוצה להביא תקרובתא מכם לה, תדע התקרובתא לה, היא שתמשיך לישראל לשפע בני חי ומזוני, פירוש התקרובתא שלכם שתמשיך לכם הוא תקרובתא שלי שמוח יש לי תענוג, ומן הכהמה ונקר וצאן בו מרומי בני חי ומזוני, ולפי זה יש לומר המדרש ויקרא אל משה, ולאדם לא קרא כו' ולאברהם לא קרא, ועם נח לא דבר, עוד ויקרא והדיבור קרא והדיבור אי הוא הקורא ואני המדבר הביאותו והצלחתי כו' יע"ש, יש לומר שכל הנזכרים המשיכו לחנוולם זה בני זה חי זה מונוי, כן יש לפרש הגם שהכל המשיכו, אך זה היה העיקר משורשים מה שאין כן משה היה צריך להמשיך הכל, על כן קאמר אלא אין נצא לפלך לדבר עם אריסו כו', פירוש אם ממשך רק דבר אחד משא"כ הוא צריך להמשיך הכל ועל הצורך הוא יתברך לקרואתו בעצמו ליתן לוכח להיות מעורר מ"ל על כל שלשתן, וזה הביאותו והצלחתי ודו"ק.

קקב. ה. פני, עוד לפרשת (ויקרא) הנ"ל בסוף, וכפר עליו הכהן כו', אשר יעשה לאשמה בת, יש לומר דקודם שמוכפר אינו מרגיש כל כך גדול החטא מה שאין כן אחר הכפרה מר ממנו מסך המכדיל ומתקרב אליו ית' הוא אשם גדול בעיניו, וזה יכפר כו' לאשמה בת.

פרשת צי

קכג. ו. ב. זאת תורת העולה כו', יש לומר הפרשה דהנה היראה הוא הכושה מלפניו יתברך וכמו שפירשו רז"ל למען תהיה יראתו על פניכם זו הכושה נקראת זאת, כי הנה הכושה ברוך הוא נקרא זה כמו שכתוב זה אלי, וכן הנה אלקינו זה על כי לית אתר פניו והוא לפנינו נקרא זה, והיראה מלפניו נקראת זאת והנה מתיראה יכול אדם לבא לכל המדרגות אפילו להקרא קדוש, וכן פרשנו ויראו את ה' קדושו (מחלים לו' י), פירוש תהיו קדושו כי אין חסומר ליראו פירוש ליראו אין מחסור משום מדרגה, ועל כן אמרו רז"ל על פסוק כפרשת יראה (יכריס י' יב) מה ה' אלקיך שואל מעמד כי אם ליראה כו' תקשו אשו יראה מילתא זוטרתא היא ולכאורה תמות הלא כתיב כפרשה כמה וכמה דברים עוד, כי אם ליראה כו' יכריס י' יב, וללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולחמור כל מצותיו, אך האמת הוא

מזה שזרע שמרד צו, והטעם ימצר צרמיו משפיע לו כל עוצ, צדווי לחוי שימממממ כל ימיו צצצ' ולער על כל משפיו שמרד צו, ועל דרך הכזר לשיל, ולא צלוחת המלך צערו זה שהוא יומר אליו ממכסר לו.

ודגה כל זה הוא צלוחת משפיע הכתוב אל לנו גרול שפלומו והפואו, וייע משפיע המרוממת המלך הגדול, אז יומר משפיע לו יומר ממכסר וכו', ויש מה שאין בו חש שמו ופלו צלוחת שמרד צמלך והפול הכי המלך משפיע לו כל עוצ, כוצר אז שאין משפיעו וממלך ויומר צמוצת המלך, או שזר צמיו המלך המורד והכנע ממז והפול צמיו זה, אז חס ושלום שאינו מרדולמו, ויומר ממכסר מפולו הכי מורדו ממדולמו, ויומר ממכסר מפולו הכי ממומו כשכ' צו כפר, כי כו"ו ט) ממה מיומו ולא קמח לחם.

וזו שאמר הספוק וכו' כי יעומו וכו' ואמר וכו' לפיו שמה כי יעומו עליו כל הדברים האלה בצרכה והפולו, ויש לזה למר טעם ימצר צרמיו משפיע פועמו

נועים פתולדות

חטא נגדו, ולכן שורים בעיני המלך החוטא המורד והצדיק הנכנע ומבקש מחילה, וממלא אינו שב מרדכו הרעה, ואז המלך מורדו ממדולמו, ויורד אז מאיצרוא רמה לכירא עמיקחא, דוהו צער יותר גדול ועונש יותר קשה מאלו המימו בהיותו כן כפר. כי מאמר החכם שיותר טוב מאה מותרת ולא קנאה אחת.

(רנ"ב) אמר וכו' לשון שמה כאשר יבוא עליו הכרכה והקללה, הכונה כשידיע שהכרכה היא הקללה, ויתן לב להצטער

לומר מרדוה ורמז יומר יצור המלך וממממו והכנעומו כי יומר יצור לזה שכי צו כפר צוצרו שמרד ער המלך הגדול הרמון הכי, ומה שכי לחוי לעונש הוא משפיע עמו יומר, והמלך טעה צמוצת מכוונת, שלם כי מיומו כי לער לפי טעם ומו ולא, מה שאין כן צדד המכר לעיל ממכסר כל ימיו ומסוף קמיר כשעלה לומר גדולה מוסף יומר לער על צערו חיד מלמו לצו למרד עיני כצרו, וזה שולממ אל קממות כי, לזה לומר שנקמות הטעם ימצר הוא על ידי ממה הרממות של המלך צבר חס והוא כי אל קממות הוסיג, לזה לומר שהקממה הוא צמה שרושע לו ממדולמו, וצלוחתו גדולה המלך וצוצרו שמר ער מלך זה אין לך לער גדול מזה ודמ"ט.

ואם כן הכא נמי לזה לומר כי יעומו עליו בצרכה והקללה והטעם אל לצרד וכו', ויש לומר המלך האדם שמשל ומרד עיני כצרו ימצר המלך הגדול והנורא רצ ושלום שקרא ושרשם דכל פלמו, וכו' לחוי לעונשים קמים ומרים, והטעם ימצר משפיע לו בצרכה, אין לרד יומר קללה

נועים פתולדות

(רנ"ב) הכרכה עצמו היא קללה אצלו, בהגישו שבמקום הכרכה הי' ראי לעונשים קשים ומרים, וכרואת המלך שיותר מצטער בהכרכה מאלו הי' בא עליו עונש הראי, אז מתפלים לו עונותיו בהכרכה כאלו הי' נרדו בעונשים.

(רנ"ג) הפתי והמכל כשרואה שאחר שומר במלך עם כל זה משפיעים לו רק טובה, אז או שחושב שהטובה אינו בא מה, שהי הוא אינו כדאי לטובה זו מה, או שחושב שהמלך חיי' אינו מרגיש מי

מצוה מרדוה מצוה יב) ת. עץ ממות וממממו האלונה, לפאר טעם מזה אמת נראה לי על פי דבריו הכזר לעיל וכו' לחי שפיר.

והחללה נפלא שפוקי שרשם (הרבים כט) חסם נלעים היום טולמם, ורשעו חמיו ז"ל צטס מרדש אגדה לעמוד צללו, לפי שאמר ישראל מי יוכל לעמוד צללו, החמול משה משיבו וכו' הקללה והסורין מיקויין חמם ומלוצין חמם לעניו וכו', וצוללו ים להצין על שום זה חס הוא כשפשו נפלאמי חס ים ע' לשיים.

אבר' כרמח לצמר גם כן פרשם המשובצ שבמר זה (הרבים ל) וכו' כשאל יעומו עליו כל הדברים האלה בצרכה והקללה וכו' והטעם אל לצרד וכו' וטעם עד רי"ה חל-לכו וכו', ויש להצין הא שיקר המשורב הוא חמיי הסורין, וכומו שאמר לעיל הקללה והסורין מיקויין חמם, ולזה לומר שמה זה שצ צמשובצ, ולא כן למח הצור כמו בצרכה והקללה, דכוי לי לומר רק הקללה.

והרואה לי דשמעתי' פמורי שרשם הספוק (החלים צ"ה) אל נקמות כי אל נקמות חושיג, על פי שכל לחם כפר אחד שמר צמלך טככי ורנס חיקויין של מלך או חיוא צוה, ומיר טעה המלך אומו לרשם והטעם ממדוהה למדוהה עד שנטעם משנה למלך, וכל מה שטעמו המלך עמו יומר והציאו

נועים פתולדות

(רנ"א) ישראל אמרו מי יוכל לעמוד באל התוכחות של משנה תורה, לכן פייס אותם משה שאלו הקללות והיסודין מציבין אותם לפני הקב"ה, ולכאורה פיוס שייך אליו הי'

שקראת ש"ה שיש צה שג"ה ימים מחמולין מן שלום להמשר שלום חמון דוי"ד, והוא כבוד שלום קוין, י' צכו ימיו חממה, לזה צמטעל קו כצונה, ו' שמודה דלמלשיחא, ויחליו ויחמין כה' שמתשפין ויחליו השפע וד' דחממה, ויחמין כה' פללמ, ויחמין צו' שיהא חס וילוק השעפה כמכר לעיל, והט"ס רמז זה בצרכה כהניס, ששפוק רחמון הוא ג' חיצות נגד יוד דחממה, ואמר כד כי' כבוד חלח וחמח וכו' חמון, ואמר כד שצטה צבור זוער ווקצ' יע"ש כמו שכתב צפרי עז חיים (ששה"כ חרש"ה כוונה חדרה) כוונת כרמח כהניס יע"ש, ומשפח לא קשה קושיות המשפח המכר לעיל והציו וכו' יכפר, ולכן כרמח כהניס גם צשורח הוא להמשר ולמכר יחד ג' קוין, כהניס צווננס, ולויס צמטעל מים על ידי כהניס, ושרלל שומרון לקבל בצרכה, ומורה שיה' קישור ומיצור לכל חלי השלטה יחד, לכן כמח צוצר (נשא קוה) שלם הככו שונח לקבל או הם אומו אין לו לישא כמיו כי יש צו סכנה, והוא על דרך שכתבתי בנקום צו חמ' כש"ס (ממחית יח) כל כפי שאינו מודע צשורה אין לו חלק צככוה וכו', כי לרד המכללות זה צוה כבוד יחד חסם המכר לעיל, והטעם ימצרד יעזרני לכווח מן המייחמין שמו ממיר חמון נחם סלוב ועד, וזה טייס מנה דמחמיון וחס גמיר צ' מטוצר שיהא שיקר ושרשם לכל כמכר לעיל וכו'.

והרואה לי דשמעתי' פמורי שרשם הספוק (החלים צ"ה) אל נקמות כי אל נקמות חושיג, על פי שכל לחם כפר אחד שמר צמלך טככי ורנס חיקויין של מלך או חיוא צוה, ומיר טעה המלך אומו לרשם והטעם ממדוהה למדוהה עד שנטעם משנה למלך, וכל מה שטעמו המלך עמו יומר והציאו

נועים פתולדות

(רנ"א) ישראל אמרו מי יוכל לעמוד באל התוכחות של משנה תורה, לכן פייס אותם משה שאלו הקללות והיסודין מציבין אותם לפני הקב"ה, ולכאורה פיוס שייך אליו הי'

**צאתו. כל זרע יעקב יכפרוהו כדבר
המלך ודמו. לונה בו ולשמותו פתענוג
אבול ושמו. כל עדת ישראל יעשו אותו;
דמשך הקדף לידעיה אל קנא ונקם. זקרי**

ומירות חוקד

הגוף והנפש שנייה יחדיו יקחו מלקם. ונעמ יבש על הלחם וירכב במעלניס כמה יודע
אסוף אם בעבור מלות ה' או בעבור לענג גופו להנחמו אם לא ע"י הממשכה הזכה
לה'. וי"ש זכרהו מאחר שאמה צא לשכריו כלומר הלצי לך לזוים לזכור מלות שבת
ולקנעו כחוק הזכרון על היומו עלול להשתנה מלל העושה בעסקו כמלילה גופני והרצון
לזכור אלא לרצון להנחל עולמו ודמו בין לנחם בו ממלכה וצדן לשמותו כמענוג אכול ושתו
אמר יכדורו כדבר המלך ודמו בין לנחם בו ממלכה וצדן לשמותו כמענוג אכול ושתו
שניהם כוננו רק לקיים דבר המלך ולא להנחל מעמו. וה' דדייק וא' לשמות
כמענוג בו' יוצן עשימי' הספרים שיש הפכים בין שמותו דבר גמתי ומענוג גופני לחי'ם
לא ישמה על מה שמיאל כריסו ורדו'. משא"כ בשמותו דבר מלוא או לחי'ם יגיל וישמה

דמשך חסד לידעד אל קנא ונקם. עפי' המלך הידוע מודבעל שם

ומטו נגדו כו'. ויאמר המלך אם העשב ישב אוחו הבן כפי המוות אז מלכו ואילך
מה' יראמו הכרחות עמה העושה ולא מכה הכרחה מירכח עונב. וזאת שנית לאשר הבן הוא כן
וליראה אותו מרוממותו ולא מכה הכרחה מירכח עונב. וזאת שנית לאשר הבן הוא כן
'יקרי ומצוי להמלך כל מה שישגש את בנו המצוי ה"ל עונב לעמו כי ככל זרמו לו ה'.
אולם הדך הנכו' לשער לב הבן לאשר אל אצו ולהתחרט על העבר משומק הלז הוא
ע"י דרך שבות לבין וגם להמלך דהיינו שיאל ויגל את כח לעשלה וישם את כספו משל
כחמנותו של המלך ואך הוא מעציר על מזותיו נגדו ומגדלו ומרוממו ומנשאו אז כלבו
ימציי מאלד ויכסה כלמה פניו עד אשר מגדל הכסבה יהא ירא ומרד ומציי מאלד
מאלד על העבר והמחרי' תחלת רחמי ויאמר כלבו חיד אשא פני לשבת את המלך לעשלה
מל השרים ואפי' יודי ומכיר מישט עברי ואת אשר חשמי עויתי ופשמתי נגד המלך
האל הכחמו הטוב ומטיב. וזה עלמו יקשה כענינו יומר מכל השונשים ומשמה עיי' הכח
מה' יראמו ולויות מגדל הכרה גדולמו וטובו אל המלך יהא ירד ומרד לשמור מזותיו

**המאחרים לצאת מן השבת וממחרים
לבא. וישמחים לשמרו ולעקב ערובו. זה
היום עשה יהוה נקלה ונשמחה בו: זכרו
תזרת משה פמצינת שבת גרוסה. תרותה
ליום השביעי פכלה פין רעותיה משפצה.
תהזרים יירשונה וירשונה פמאמר כל אשר
עשה. ויכל אלהים פיום השביעי מלאכה
אשר עשה: יום קדוש הוא מבואו ועד**

ומירות חוקד

המאחרים לצאת מן השבת וממחרים לבא. ומקשים זהוה ליה לפקדים
הממחרים לבא אל השבת ואח"כ יאמר וממחרים ללכת. שהרי כחמה
נכנסים אל השבת ואל"כ ממנו. וכפשוטו אמרתי לבאר זאת, דהנה יש מקומות
אשר בערב שבת המה ממחרין כזה הוא כרי שבמולד מנוחה יוכלו להסתחיל בעמלכה בהקדים. כי
וכל מנממם ומכליתם כזה הוא כרי שבמולד מנוחה יוכלו להסתחיל בעמלכה בהקדים. כי
כשם שקנלו שבת צמון מוקדם כמור' זמן לאת השבת קדמה וחסיה. ולפירך אמר
הפייסן דדוקף לולו הממחרים ללכת מן השבת שבת הוא להם שם ממהריה לבא. ולא
היי' סך הקדמה חומרה דלתי לדי קולא גבייהו. משא"כ אותם שמקדמין ללכת מן השבת
מוטע להם אלא יהיו ממהריה לבא בעוד היום גדול. וישמרו שבת עד זמן לאמו כראוי:

(דבר יואל אמר עמוד י"ג)

**זכרך חורג משה במצות שבת גרוסה. יל עשימי' כספר קידורו אל שבת מה
שלמנו ישראל על שבת כמרה. היינו שידעו ממיקומה סמורה למען וכספו לקבל
המורה. וזה מציין ישראל שיתנו להם כלי חמדה. רומנו לשבת שכל יד זה חמזו לקבל
המורה. עיי' שורש א'. ואלי הספשי נוסף כלי' גומטרה אשים. רומנו לעטש שבת שהוא
א' מס' בעולם כהא. וזה זכרו חורג משה במצות שבת גרוסה. כלומר על ידי מלות שבת
החורה גרוסה: (עיי' גם במלכות)**

**יום קדוש הוא מבואו ועד צאתו כו'. יליס עשימי' האולל עקב על המלכה
זכור את יום השבת זכרהו מאמר שאמה צא להשכחו. הענין כי במלות שבת**

מס' חיי - קונס
ס' חיי - חיי - חיי - חיי
אנטי-מס' חיי - חיי
ז"ל חיי - חיי - חיי
חיי - חיי - חיי - חיי
חיי - חיי - חיי - חיי

סועדים בו לְכַרְךָ שְׁלֹשׁ פָּעִימִים. צְדָקָתָם
תַּצְדִּיקוּךָ כְּאִזְרֵי שְׂכָרְתָהּ הַיָּמִים. יְהוּדָה אֶלְהֵי
יִשְׂרָאֵל אֶהְרַבְתָּ תַּמִּים. יְהוּדָה אֶלְהֵי יִשְׂרָאֵל
תְּשׁוּעַת עוֹלָמִים:

זה הזמר גם המנוח משה ומתם שמו בני רחל המרוחם האשונים מנוחה שמי דהו:
**מְנוּחָה וְשִׁמְחָה אִזְרֵי לְהַזְדִּיר יוֹם
וְזִכְרֵי הַמָּה מְעִירִים. כִּי לְשִׁשָּׁה כַּל**

כְּרוּצִים וְעוֹמְדִים: שְׁמֵי שְׁמִים אֶרֶץ וְיָמִים.

ומירות חוקר

מְנוּחָה ושִׁמְחָה כו'. (עפי' כו' צמר אויפי' ה' הממדים צננין אויאל כו'. דניוס
הבנת פוסק הוזהמה ונעקר הולפי' כמו בשנת מל' שפי' ציוס השיק
והולפי' נהפך לטוב. עיי"ש) וזה יוסדו צמורות מנוחה ושמה. כלומר על ידי שמירת
שנת קודש כולו י' לישראל מנוחה מן אויפיהם הולפי'. ושמה. ל' שנת לאשר י' ל
לפי' חירות מולפי'. ומנוח' אור ליהודים מכתתור עוירי נעסה אוירי כולפי' כידוע (ומה
בשנת ל' וכו' (מל' ל' י"ג) הפכתי מספדי למחול ל'. לשון מחילה. עירי שאלחז"ל (ומה
קו"ט) שומר שנת מחולו אל מקרי מחולו אלא מחול ל'. וזהו פחת שק"י רצ"י יום שנת
קודש, ומחירי שמה כלומר, למען יזמיר כבוד צמורות של שנת, ולפי' ה' אלהי לעולם
אורד, כלומר עירי ש' (מפ' ש' י' אורד חר"י אלקי' ככל לנצי' כצ' הלצנות או ואלפניה
שמד לעולם. כיון שגם ילפי' נהפך לטוב להודות לה' שוב אין שון און פגע רע. ומה'
זו יאנה ככל שנת קודש כרי"ל: (וישג' ל' מה)

שׁוֹמְרֵי יוֹם וזכור"י המה מעירים כל לששי"ה כל בראים ועומדים. צמדי
(ומה' מה רח"ל) זכור מלפניו ושומר מלחוריו. ליל כי השוררות דבר
חזק נקרא זכירה, שמחיר ומשורר אותו דבר. ופכ"ט אס כפר היה אותו דבר וחזר
ומשוררו, מה שאין קן שכולה צדבר שכבר י' כלאו אלא ילך. נקרא שומר שומר אותו
שומקיים. ועל פי זה מנוח' המדרכ הפל', כי מנוח' צמקמת גיטין (דף ע"ז ע"א) כי
מרכיני ואלך נקרא קומי שנתה, ומיוס ראשון עד יוס' ד נקרא כמר שנתה, וידוע

לְיוֹם הַשְּׁבִיעִי זְכוּר וְשִׁמּוֹר לְהַקֵּם. שְׁמִתָּם
כְּכִנְיָ שְׁלֹם כְּאִזְרֵי תַּבְּרִיקָם. וְיִזְוֶן
מְדִישָׁן כְּיָתֵד וְנִחַל עֲדִיקָה תַּשְׁקֵם: עִזּוֹר
לְשׁוֹכְתִים כְּשִׁבְעֵי כְּתָרִישׁ וּכְקָצִיר
עוֹלָמִים. כּוֹפְקִים כּוּ כְּפִיעָה קְטָנָה.

ומירות חוקר

והמלך יקבל מענוג ממה שהשיע רכ טורפ לכו ומהרמת כפאו עכ"ד הנעשי' עליה.
וז"ש משור מסד לודעך אל - עיי' כמ"י מסד אל - אמה קנה ונוקס: (מהר"ק ר"י דוד עמר
המגיד ממעורריתם אליה - ממה כח"ש כ"ש כ"ש ונקודת יו"ש)^L
משור מסד לודעך אל קנא ונוקס. תפאל עיי' שכתתי חירון על ענוש
(כלל אמרו נמה שח) מכלן מודעה רכב לאורייתא). כי רחלי הקב"ה אינו
כעל נקמה רק מה שברא לא ברא אלא לכבודו ואמת מ"י מ"י, וא"כ אלויות כל נכרה הוא
שיתרכב כבוד שמים על ידו. וא"כ המורד הוא נערר השלמות והקב"ה חסד מסד הוא
ועיי' הענוש מתקדש שמו יתברך וצו לשלמותו. ונאמת הוא ערכות גדול והבן. וא"כ
לפי"י המדה זו משמשת לתת שלמות לנבראים. וא"כ יודעיו שהשלמות כזה המשכה
המסד גם מדה זו משמשת וגדול כח המסד לאלה והבן. וזה עיי' משור מסד לודעך אל
קנא ונוקס והבן: (ישמה משה, משפטים)

וכעת ליל עיי' מדג, עפי"י מ"ש כספר ומל משה בריש הספר עיי' א', כי ה' אלקיך
אל קנא הוא, היינו כי קנא פסוקים כמכ"י מזוהרים על הראה כד
בדקדוק, ולכך קנא ונוקס על רחמנו, כי מה ה' אלקיך שאל מעמדך כי אס ליראה. עכ"ל.
ומלא זה שמוחרי כ"כ משום דחפז מסד הוא אלא ידח מנונו דתם, וכיון שדך הוא א"כ
לודעיו רחוי להמשיך המסד. והבן: (ישמה משה, ש"ת פסוקים)
כרתיש ובקציר השבות. עיי' הנועם מגדים כמריש ובקציר השבות, כי מריש
הוא לשון שוקה כמו וחתם מחרישון. וזהו כמריש להמריש ולהשתוק
מדיצור אל מול לממרי, ובקציר היינו לקבל אשילו מדכריש המומרים, כזה משכת נפשי.
ולענין נראה דשני דברים הפיל (נשמה משמשה ומדיצור) אמת היא, דזה הוא המענון אס
כוונתו לשמים ושומר שנת כהלכתו לא בשביל האמת עלמנו, אס ממעט מדיצורו ואינו
מדבר אס דיצור מול וגם מדיצור המומר מקלף, אמת הוא אס אמת ששנת מהמעשה
כוונתו כ"כ רלויה לש"ס, כי אס אינו שומר שנת רק מהמעשה ולא מהדיצור נראה
שכוונתו רק להאמת עלמנו לשבות יוס' אחד בשבעי: (קודמת יוס' - ע"ג מס')

26.
 27.
 28.
 29.
 30.
 31.
 32.
 33.
 34.
 35.
 36.
 37.
 38.
 39.
 40.
 41.
 42.
 43.
 44.
 45.
 46.
 47.
 48.
 49.
 50.
 51.
 52.
 53.
 54.
 55.
 56.
 57.
 58.
 59.
 60.
 61.
 62.
 63.
 64.
 65.
 66.
 67.
 68.
 69.
 70.
 71.
 72.
 73.
 74.
 75.
 76.
 77.
 78.
 79.
 80.
 81.
 82.
 83.
 84.
 85.
 86.
 87.
 88.
 89.
 90.
 91.
 92.
 93.
 94.
 95.
 96.
 97.
 98.
 99.
 100.

101.
 102.
 103.
 104.
 105.
 106.
 107.
 108.
 109.
 110.
 111.
 112.
 113.
 114.
 115.
 116.
 117.
 118.
 119.
 120.
 121.
 122.
 123.
 124.
 125.
 126.
 127.
 128.
 129.
 130.
 131.
 132.
 133.
 134.
 135.
 136.
 137.
 138.
 139.
 140.
 141.
 142.
 143.
 144.
 145.
 146.
 147.
 148.
 149.
 150.

151.
 152.
 153.

154.
 155.
 156.
 157.
 158.
 159.
 160.

עוד מצניג בזהוה וקראו ייגה ונפש כי תחטא...
כבוד הוה תהוה עליה ונפש כי תחטא ושבעה...
אמר כאן כבוד הנהוה אדם מי ששמו אדם...
אמר כאן לא יתקן וראוהו הכותן וגו' ותנהו...
הנהוה (ולאשר האדם) קטנה כ"עניוהי" הרעים. והוה...
והנהוה (מקור יג. א.) כיים מחרתה. (כי) והנהוה אל הכותן...
הנהוה, ונפש כהתנה אל הכהוה, לשמהו בשל...
הנהוה, ולפי הנהוה הכהוה ותנהוה נרפא ונגע...
הצערות מן הצרונה, מכה הצרונה, שהפך עינו...
לסובה, וכאמור. והענין נהמה ונגעים:

וזהו יש לפרש המדרש ויש מי שיג' אמר כי...
וגו', כלומר אדם (וראשון גדם) כי היהוה...
(למה) בעינו" בשני שאת וגו' היהוה בעינו" (להוה)...
למהו לנגע צרעת בענוה בעינו". והוה שנאמר...
למהו הוהו הכהוה וגו' והנהוה הנגע קטנה...
בעינוהי" ויקרא כבהתנה עינו". והוה שנאמר...
נגעוהו בנגודים (מ) והנהוה הכהוה וגו' ותנהוה לא...
הפך הנגע את עינוהו עינוהו והדרכנו יאמר כי עינוהו...
מורסו מה שכתב על מהוה ולדרכנו יאמר כי עינוהו...
הנהוה כדי לשוב בתשובה לחרוהו מ"ענוהו" בעינוהו...
"אור" כאל"ף אבל לא הפך הנגע את "עניוהו"...
דיקרא לעשות ממנו אל"ף, על מן סמא הנהוה...
עוד והנהוה המפסקה הלה. כי כבר אמורו...
(מקור יג. ב.) צרעת בא על הנהוה את שאינו...
שלו. והוה בא מכה שחור צר ענוהו, לקנא בשל...
הכר והחרוה את שאינו שלו. והנהוה לדבר...
"צרעת" אותהו "צרת ע"ו. ותקנוהו להוה, לחסור...
מלוה קטנה והנהוה, לכלי לקנא ולהחרוה מה...
שהוה של הכהוה, כי אם היהוה לו עינוהו מכה, כמו...
שאמר הכהוה במשנתנו (אבות פסק ה' (ישעיהו))...
ענוהו מכה מלמורו של אחרים אבינו, ופרשו...
הנהוה מחרתה מחרתה כמה שיש לו ואינו חסור...
ממה אחרים, שכן מצניג באברים שאמר לסוף...
סודם (וכאמור יג. ב.) ואם מקה מכל אשר לך:

ומצניג ככרהשור רכה פרשה י"ד סוף ג'...
והנהוה יי' אלקים את "אדם" (ישעיהו ג. ג.)...
ככותו של אחרים, האדם הנדהל בעניקוס...
(ישעיהו יג. ב.) הוה אחרים ופרשו תנוהו הקודש על...
פי מה שכתב בעלשרה מאמרות (מאמר א) כל הוה...
מקור יג. ב.) שנפשו של אדם הרואהו נכלל...
באברהם וכן נקנה עיניו. וכן ביקרא רכה...
פרשה כ"ש סוף ז' (כמהוה יצא את מ"ו אל הכל...
בני אדם כוה וגו' כמהוהו לילוליהוה (מחלות נפש, א'...
תכלים וכוהים שכני אחרים עינים וכוהים...
הנהוה, כדאי הוה לכפר בעד כולם, שנאמר...
האדם הנדהל וגו':

אמה בוש לכך נכחתה, כלומר בשכיל כי...
שאתה בוש על חעבה, נכחתה (לשוב...
בתשובה על ידי שבהוה כדי לעמוד לשרה לפניו...
יומר מכל חסום):

וזהו שאמר המדרש, כוה ששמעו ישראל...
פרשת ננגעים וכוה, אמר חקב"ה...
אלי לאומות העולם, לעוררם על ידי מהוה אבל...
אדם לאכול ולשתות ולשמותה כלומר לשוב...
בתשובה ולהחרוה על העבר על ידי הטוב...
שפסקוהו להם, ונחפך "נגע" ל"ענוה", לשוב על...
ידי הוה ככרשה וכלימה, וכאמור:

וזהו שאמר המדרש, מפני מה לא נאמר...
דבר אל בני ישראל, כי הכוהוה לחודשים...
ענין הוה למנהו להשמר כוה, לשוב בתשובה על...
ידי שישבו להם חשימהו. והנהוה שאמר הכהוה כי...
לא אל הפך רשע אתה לא ינורד רע, כלומר...
שאין רצונהו שינורה ממנו על ידי רע וענוהו, כי...
אם על ידי הטוב. ואם כי יש משמאלים, מי...
ימחה כדוך וממי אתה מתורא, הוה לא ינורד...
רע, והנהוה:

אדם כי יהיה בענוה בשני וגו' ויג' אדם...
למה נאמר, וכו' האוהוה חקשה רשע...
פרשת וקראו (א. ב.) על הכהוה אדם כי יקריב...
ממם, ומחרין מהוה אדם הראשון לא הקריב...
מהנהוה כוה, והוה למהוה למומר הכהוה:

ונראה לי, הדינהוה דנגעים באים מכה הנהוה...
אדם הראשון, שמושהו ענוהוה חזמתה...
הנהוה, משהוה חזמתה (מי הנהוה וישעיהו ספסו, שריו...
קודם החטאה הנהוה חפוח עקבו מכהוה גלגלה חמהו...
(מקור יג. ב.) שהנהוה לבשוהו ענוהוה חזמתה "אור" כאל"ף...
ואחר החטאה ענישהו חזמתה "ענוהו" (וכאמור יג. א. ב.)...
בעינוהו והנהוה בהשימהו חזמתה. והנהוה כוהוה שכניוהו...
ככהוהת אור כאל"ף לא היה כוה ננגעים, אך...
מכה שלכישו ענוהו בעינוהו חזמתה כוה ננגעים:

וגו', ע"כ דברי המדרש (מקור יג. ב.) גם המדרש...
(מקור רכה מ. ד.) כוהוה ששמעו ישראל פרשת...
נגעים נחרתה, אמר חקב"ה אלו לאומות...
העולם אבל אתם לאכול ולשתות ולשמותה:

וזהו כהקדם לפרש והאמר משה אל אהרן קרב...
וגו' (לעיל מ. ב.) פורש רשע לפני שהנהוה...
אהרן בוש וורהוה ענישהו, אמר לו משה למה...
אתה בוש לכך נכחתה על פי מה שפורשהו...
(פי' פנים היה אהרן והנהוה) משה ואהרן ככהוהו...
ושמאל וגו' שמור עדרוהוה חק נחן למהוה וגו' אל...
נשא הוהת להם וגו' (מחלות נפש, א. ב.) כי רכינו...
הקודש מח"ד דב כער ולח"ה פורש משוד...
חסודו לידעוהו אל קנא ונחם (מחלות נפש, א. ב.)...
המתנהוה של מקדשיהו, על דרך משל למהוה שחפסלו...
עליו והנהוה די כמלך, וישבו כסאות למשפשפ...
ונמנו וממור להנהוה או למהוה ולהנהוה, ויען...
המלך והאמר כי נכמהו רחמנו, מהוה בצע כי...
נחרתנהוה או נכהוה, מועתה לא תהנהוה ורחמהו...
רצונהוה אלא תכרחתה מכהוה ורחמהו ענוהוה ולא...
בוה הצעתה, כי אם הישר בעינוהו להעקיר על...
מחיתהוה, למהוה למהוה ומנהוה למעלה לשבת...
אצלי, והנהוה יודע בעצמוהו את אשר לא טוב...
עשהוה, וכנהוה עצמוהו יבוש וכולם והחרוה על...
העקב, והנהוה רחמהו רצונהוה על ידי הטוב...
שאמר לו. והנהוה שאומרים משוד חסודו לידעוהו...
אל (כהוהת חסודו, הנהוה) קנא ונחם, ע"כ דברי...
ז"ל. והנהוה שנאמר משה ואהרן וגו' קראוהו וגו'...
(כי) שמור עדרוהוהו, וכדון הואוה שימלוהוה, עם...
כל זה חזק נחן למהוה כלומר שנחשב בעינוהוהם...
לחק מהוה שנתן להם הטוב וכאלו אין טעם...
דבכר, יי' אלקינו אתה עניתהם אל נשא היית...
להם מהוה שרהוה מנשא אתם הנכהוה למעלהוה...
זהו נחשב להם לנשמהוה, והיינו ונחם על...
עלוליותהם. ועינוהו מהוה שכתבתה כוה כפרשת...
פינהוה (ישעיהו). והנהוה שאמר משה לאהרן למהוה

פירוש, חלקם כבירי והאלתן לחיות ערבים זה לזה הוא הנמחל בזכותו. אפנס פשטיה דקרא יוכן עם מה שנאמר (ויכח לז' א) והאזוז במשפט יד, כי הקב"ה זורק הניצן וידו אוחזת בידו להשיכן ברצונו בפליאה כשלת השדה פ"ה, וזהו שנאמר כי יש אפי ונוי. עוד פורש שם כי דתשובה תאז שדוא מואחבה מועיל כל כך שהאף שלוחו של סוקם שם מעצמו ומלפני זכותו, ואמר רבנו של יעלם אי אפשר לעשות שלוחות שכבר דהאזוי בתוקף תשובתם, יע"כ דכרין כפרק י"ד.

וזהו שנאמר פנינחם ונוי השיב את "דמותי", שהשיב אותי מבדונת המה תמה לדמה, כדרכיב בקריעת ים סוף (שפת י"ב נפ) והמויז לחם המה מיוסמם ומשמאלם, ואמרו חז"ל (פסולת בשלח פ"ה) המה כהני, שנתמלא עילדים דום המה לשבעם כ', ואמר לו שיטה אחר ד' אום ברצון כ', ואז נתמלך המה לחיות המה מיוסמם, מאת המיימנים לזכות, ומשמאלם כלומר ומשמאלים לחובה, כולם נגשו חסות, וכמו כן השיב מחמת לחמה לחנו עילדים. והמים אמר מעל בני ישראל, כי הכניא את בני ישראל לברונת תשובה מאחבה בדמות מעל שמים, וככה זה נחפך קטיונר למינור ועשה שלום כן המיימנים וכן המשמאלים, על כל כמדתו מוד לו ואמר הנני נתן לו את בריתי שלום. וזהו שאמר המדרש אמר הקב"ה בידו הוא שיטיל שכר, הוא מודמו כמה שאמר וידבר ד' ונוי פנינחם ונוי השיב, שדוא למפרע ראשי תרכוב בידך תזוז ישול שברך, והבן:

זהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

וזהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

ההנהיג חכם ולכם שלא עשו אלא מכה שצדקם יאמר אצל לכם נכון עמום, ובהו השיב המתי חלום. וזהו שנאמר פנינחם ונוי השיב את בני ישראל, מכח הדיוטנות שפעל בני ישראל, כמנא את קנאית בתוכם, כלומר מכח חוכם ולכם ששלם עם ד', והבן:

כבר ד' ונוי פנינחם ונוי השיב את המתי 'מעל' בני ישראל ונוי לכן אמר יע"כ נתון לו את בריתי שלום וכו'. יש קיבוך דדחה ליה למימר השיב את המתי בני ישראל, כדכתיב (ויסב ב' לה) שב אפן בני ישראל, וכן דה דאמר מעל. וכמדודל (בפסד כ"א) כבר הקב"ה בידך הוא שיטיל שכר, יש להכין איך מודמו שכך אמר ד'.

וזהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

הנהיג חכם ולכם שלא עשו אלא מכה שצדקם יאמר אצל לכם נכון עמום, ובהו השיב המתי חלום. וזהו שנאמר פנינחם ונוי השיב את בני ישראל, מכח הדיוטנות שפעל בני ישראל, כמנא את קנאית בתוכם, כלומר מכח חוכם ולכם ששלם עם ד', והבן:

לקחו בשלח סוף רמז וכו' (וי) שהשיב של ים אמר מה נשמתו אלו מאלו, הללו מלוי עזרית ותלמי' הללו עובדי עבודה זרה הללו בני ארץ, הקב"ה, שיטה אחר ד' שנגב כבוד ואומ' כרצון, הללו עבדו כבוד וברצון תללו ואתם אום וישועבדו וטריף החננה, יע"ש ואני כעני' בספרי ישב פנים כמאמר אנוי זכרון אמת פ' תואכתי בוח להמליץ עוד על ישראל, אפילו כענוב עכיריה כמורד ד"ז אינו ברצון נמוך ל' אם יצרו תקופו, וכשעת מעשה לכו דיו וכו'אם עליו, כי וירע שעתיד להנעש על דה, ובה פירשתי (שם אה"ז) המדרש מנין שהקב"ה אורח הרשיעים שנאמר (ישעה מה כ"ב) אין שלום אמר ד' לרשיעים. שהוא מליצה וקרה שהשייט מעיד עלידם שאין שלום בעצמם מפני שהאמת שכשעת מעשה אין לכם שלם בדבר, כי אם יצרי מעללי תנוף ונבורים עלידם, לא כן אומת תעולם כשהם תומאים הוא ברצון נמוך בלב ונפש הפצה. וזהו שנאמר לנורו ים סוף לנורם כי לעולם חסון, ושם האמר מה נשתנו אלו מאלו, על זה אמר והעביר ישראל בתום פירוש על ידי חוכו של ישראל, שתתם ולכם שלם עם ד', והבן:

זהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

זהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

הקב"ה אותו המה שנתמלא על ישראל החזיר על מצרים. ופירשו המפרשים, כי המצרים גרמו להחטאימם, כי ויתקדשו כמים ולפניו מעשהיהם, ויינו דכתיב (בריש ג"ג) וירעו אותנו המצרים, ופירש הש"ס (שם פסוקם מה ששחה את ידיו הישע) שעשו אותנו רעים והמאומ על ידי זה ויעינונו, ואם כן לא על ישראל האשמה, כי אם על המצרים, כמו שאמר (בפסד כ"א ד') קשה המתואת את חבד כ', וזהו שאמר הנביא בהפסדה דיומא (ויסב ב' ג) קדש ישראל לך ונוי, ומעצמותן אין עלולים להשווא על כן כל אוכליו יאשמו, רעה (כלומר שעשו ישראל) תבא אלידם, אל אומות העולם המתחטאים.

זהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

זהו שאמר השב את המתי ועי' כמנא את בני ישראל כמנאם ולא כליתי את בני ישראל כמנאם וכי יאן, יתבאר על דרך שפירשתי (ויסב פנים אנוי בידך את כ"ה) כמאמר דוד המלך יע"כ (תמליס קיט, ת"כא) לא אמרת כי אחיה

ע"ל עולה מאה, כי היו מתיים מאה נפשות מלישראל בכל יום (בפ"ד י"א, ע"ש). וכיאר תרמ"ע במאמר צבאות (ת"ז) היה את (ה) השנים, כי המאה ברכות הם פדיון ששים רבוא נפשות מלישראל, כי ברכה אחת היא לשרה דיגרי דוב (חולין פ"ג, ש"ל אחד הוא כ"ז דיגרי בס"פ בפ"א פניניו פ"ג). נמצא מאה ברכות עולה כ"ז אלפים דיגרי בס"פ, ודיגרי זהו שש מעין, הרי ק"ל אלפים מעין, ומעה הוא שני פניונים הרי שלש מאות אלפים פניונים, ופניון הוא שני אומרו (פחות י"ב). הרי שש מאות אלפים אומרו, וכתיב (מח"ל ג') לאמר אומר על נפשו, לרבו שאומר הוא פדיון נפש מלישראל, לכן מאה ברכות הם פדיון לשישים רבוא מלישראל, ואמר לפני. והיו שאמר הכתוב (מח"ל א' ח') גרל ה' מעל לנבול ישראל, ר"ל גרל ה' כבודית גדולה והסוד, מע"ל, מכח ע"ל, עולה מאה ברכות, שהוא פדיון לנבול ישראל שום ששים רבוא נפשות.

וידוע כי האדם נידון לטוב על שם העמידה, וכדמצינו במדרש סוף פרשת בראשית (פ"ד כ"ג ח') מנין לראשונים שניצולו ברכות אחרונים שנאמר (בראשית ג' ח') ונה מצא חן וגו' (וא"ל תולדות נח, ברכות תולדותיו, ע"ש). והיו שנאמר הש"כ את המתי מע"ל בני ישראל, מכח מאה ברכות, מנין ע"ל, שעתידין ישראל לכרד בכל יום.

לכן אמר הנני נותן לך את בדיחי שלום ומה ימי במדרש (פמ"ד כ"א א') אמר חקב"ה בדין הוא שיטול שכרו. והבאר על פי דכתיב (יח"ב ג' א') היום לעשותם ואמר חז"ל (עירובין כ"ג ו') אמרו לבל שכל, והקשו המפורשים הא חקב"ה שומר משמרתה של תורה (והשלש ראש השנה פ"א ד"ג, וכת"ב (יח"ב כ"ג ט') ביומו נתן שכרו. ותיצו דמן הדיון אינו מניע שום שכר,

לעמוד לישראל וכות תולדות העתידים לצאת מזה. ומצינו במסורא כבא בתרא דף פ' ט"ז (ע"פ) דצדק כל פרושה ופרושה מצטרפת המנין גדול, ומפלו התורת חיים (ש"ס"ה א') תפ"ת ורע צדקות (מפלו שחיטה, כלומר תולדות צדק מעלה עליו כאלו היה עושה תורה בכל שנה ושנה, ומחשב לו מה שדורה ל' תורות בו ובפרותיו ובפירי פירותיו, ושלם לו שכרו הקרן והפרות ופרות ידמותו עד עולם. והיו שאמר דוד ויעמד ונתים ופלא וגו' (כי אמר לו יתברך) ותחשב לו לצדקה לדוד דוד עד עולם, ר"ל שראוי תחשב לו יתברך כמו בצדקה שמחשב מה יצאה יכיל לתרויה בו ובפירותיו ופירות ידמותו, כמו כן החשב לישראל מה שיהיו יצמיתו תולדותיו ותולדות תולדותיו עד עולם, שבוטחו יצילו. וגם יתכוון ותחשב לו לצדקהם לצדקה לדוד דוד עד עולם, מה יבטח נאמר לו והיתה לו וליועני אחריו וגו'.

ודרו שאמר הכתוב פינתים וגו' הש"כ את המתי "מע"ל" בני ישראל, ר"ל מעל קראו מה שהיה נראה לעולם, בקנאו את קנאיו בכתובים, ר"ל מכה אשר כתובם, היינו בתי מעינה, ר"ל תולדותיו הצדיקים עד עולם, על כן ולא כלתי את בני ישראל וגו'. לכן אמר הנני נותן לך וגו' והיתה לו וליועני אחריו בריית כהונת עולם, אמר חקב"ה בדין הוא שיטול שכרו, ר"ל כמו שהוא המליץ בעד ישראל והצילם ברכות תולדותיו הצדיקים, כמו כן ראוי שידיה לו וליועני אחריו בריית כהונת עולם, מה כנגד מדה, והכין.

אז יאמר הש"כ את המתי מעל בני ישראל ומה ימי, על פי מה שכתב המור אורח חיים סימן מ"ז דוד המלך ע"ה תיקן מאה ברכות בכל יום, דכתיב (שמואל"ב כ"א) חקם

לפניו יתברך להשיב מכה על ידי שיחמולו ח"ס ולא יכלה אותם, ומה יצמו יכשו ויפילו בעיני עצמן כי השאו נגד יתברך נגד מלך רחום והנין הטוב ומשיב עמוס ולמות לו נתנם, וזה יהיה הנקמה בעיניהם. והיו שאמר הכתוב הש"כ את המתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאיו (פרש רש"י בקנאו את נפשותי) כתובם (כתוב לבבם, על דתי) ולא כלתי את בני ישראל בקנאתי, והכין וברדש לראש השנה (ישש פנ"ס שם) על הפסוק (בשעת כ"ג י"ב) עתה ידעתי הארכתי בזה, ועיין מה שכתבתי בפרשת תזריע (ד"ה בקנאם ואק"ל).

אז יאמר הש"כ את המתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאיו כתובם ולא כלתי את בני ישראל בקנאתי לכן אמר הנני נותן לך וגו' ומה ימי, יש לדקוק, מעל לפה לו, היה ליה לומר הש"כ את המתי כמנו ישראל. גם כתובם לפה לו, ובמדרש בפ"ד ש"כ, וצריך ביאר. גם לפי שקרא קודש שאמר דוד (מח"ס ק"ו, ל"א) ויעמוד פינתם ויפלו ותלעו המנפה ותחשב לו לצדקה לדוד דוד עד עולם.

ובראור לו על פי מה דאיתא במדרש רב סוף פרשת בראשית (פ"ד ח') מצינו שחקב"ה עושה חסד עם האחרונים ברכות ראשונים, מנין שעושה חסד עם תראשונים ברכות אחרונים, שנאמר (בראשית ח"ט) ונה מצא חן ועניו ה', כאזה וכות, בכות תולדותיו שנאמר אלה תולדות נח, וכן מצינו באברהם, שנאמר (יש"ח פ"ב כ"ג) כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם, ואמר חז"ל (פ"ד פ"ג) יעקב פדה את אברהם. והו' שנאמר ויעמוד פינתם ויפלו, ואמר חז"ל (פנחסין ס"ה) שלשה פלילות עם קינו, ר"ל שהתוכה עם

וגו יסור יסרני יה ולמות לא נתנני ונתי, והוא על פי דברי רבינו חקודש מה"ר דוב בער זצוק"ל לפרש משור חסד ליועני אל קנא ונקם ומרות לל שבת המהיל על פקדיו, על פי משל (ובע"ז זה איתא בזוהר בלק דף ר"ג ע"ב ר"ה פתח ואמר (פס"ה ג' ח') עמי ובר נא) למי שהיה אהוב והכיב בעיני המלך רחום והנין, ולמה חסדיו בעיני הורים יד כמלך ובכבודו, וישבו כמאות למשפט נתנו ונמרו לדורנו או ליסרו ולדכותו, וע"ן המלך ויאמר כי נכסרו רחמי על אהובי ואיכבה אוכל וראיתי כאבדן מולדתי, וגם מה בצע כי נהרגתי או נכתי, מעתה לא תחיה יראתי רצונית כי אם תכרותי מכח יראתי יסורי עונש, ולא בה בחרותי, על כן לא זה הדרך ישר כפני, כי אם למחול ולתקויר על פדותי נגד ונאדלו וארומנו ואשים את כסאו כמעל לשבת אצלי, והוא יודע בנפשו את אשר לא שוב עשתי, ובה עצמו יתבייש ויכלם מואד, והו' יהיה קשה בעיניו יותר מכל העונשים, כי יאמר כלכו איי לי מה שעשיתי נגד מלך מוחל וסולח רחום והנין, ומורה מרדיות אחת כלכו יותר מכמה מלקיות (בפ"ה ג') ובכל תחיה אהבתי ויראתי רצונית, והיו שאומרים משור חסד ליועני אל (בכתוב חסד, הוא) קנא ונקם, ע"כ דברי ז"ל, והו' שנאמר (מח"ס צ"ג ח') אל נישא חיות להם (לרומםם ולשואם, כה עצמו יחשב) ונקם על עלילותם (כי קוראים אל ה' והוא יענם שם ג') ובה הלא יבושו ויכלמו מפניו יתברך, והו' שאמר דוד לא אמות וגו' יסור יסרני יה (על ידי) ולמות לא נתנני וגו' אודי כי עניתי (ובכונת אותי, מלישון (ששת"ג ג') מאנת לענות מפני, על ידי) ותדי לו לישועתי.

וירייעו דכתיב (מח"ס ק"ו, ל) ויעמוד פינתם ויפלו, ואמר ז"ל (פנחסין ס"ה) כי עשה פלילות עם קינו, כלומר בכרבים האלה האמורים דבר

מצודת דוד

כחזי נהו ואכלו בלחמי רשות היין אשר מוזני אי, רבנותו והמוכרת לרשע מבא מוס על עצמו, כי ישכח...

פנתות שי

טב וראי ותעצא נסב ואי, ושמחתו במסורה רבתי (אח ו: בלמתי הריית בניתי, וברכ המפרס הורית בשירא...

אבן עזרא

כחזי נהו וכו' יין מוזני, והוא המעורב המים וכו' וזה מקומו למטה כמסול למזון: ג ששירה נגדוהיה...

בצל הסוורים

בצל הסוורים, כאלו הקרב עולה נשמתו ק"ד, והקרבנות נקראו אשר והחיה נקראת אשר שנאמר (ויחיה נב טו) הלאו כה דבר...

רלבי"ג

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

ט"ו

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

מצודת דוד

ששירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

פנתות שי

טב וראי ותעצא נסב ואי, ושמחתו במסורה רבתי (אח ו: בלמתי הריית בניתי, וברכ המפרס הורית בשירא...

אבן עזרא

כחזי נהו וכו' יין מוזני, והוא המעורב המים וכו' וזה מקומו למטה כמסול למזון: ג ששירה נגדוהיה...

בצל הסוורים

בצל הסוורים, כאלו הקרב עולה נשמתו ק"ד, והקרבנות נקראו אשר והחיה נקראת אשר שנאמר (ויחיה נב טו) הלאו כה דבר...

רלבי"ג

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

ט"ו

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

מצודת דוד

ששירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

פנתות שי

טב וראי ותעצא נסב ואי, ושמחתו במסורה רבתי (אח ו: בלמתי הריית בניתי, וברכ המפרס הורית בשירא...

אבן עזרא

כחזי נהו וכו' יין מוזני, והוא המעורב המים וכו' וזה מקומו למטה כמסול למזון: ג ששירה נגדוהיה...

בצל הסוורים

בצל הסוורים, כאלו הקרב עולה נשמתו ק"ד, והקרבנות נקראו אשר והחיה נקראת אשר שנאמר (ויחיה נב טו) הלאו כה דבר...

רלבי"ג

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

ט"ו

ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי ל שירה נגדוהיה, ולם וליש, והקפה על כושי...

פרשת ואתנות

זה שמו אשר יקראו לו, שלשה מהנות טובות

קטנה או גדולה, טובה או רעה, מכל מחשבות האדם נעלמות ממנו ולא נסתר ממנו עניני ישיב נקם לעוברי רצוני בלבם. ונצור חסד לאלפים לאותויו המפנים לעבודתו מחשבתו שאין טוב לאדם כמו המעשה הטובה החובה כי הוא ראשית כל במכילתו (שמות כ, יד פרשה ה) לא התמוד בית רעו, ולתול הוא אומר לא התארה, לחייב על והוא כפי עצמה ועל התמוד כפי עצמו ושם אומר מנין שאם נתארה סופו לחמוד תלמוד לומר לא התארה ולא התמוד מנין שאם חמד אדם סופו לגוול תלמוד לומר חמדו שדות וגוול (מכה ג, ה).

מצודת תי"ץ לייחד שם ה' אלהינו ה' אחד. תי"ץ מצות אהבת השם שנאמר (דברים י, ה) ואהבת את ה' אלהיך. וכאור ענין אהבה היא ארך במאור בארתי בחלק בעשרה מאמרות במאמר א', ומצודה זו של אהבת השי' נדחגת המיד בכל עת ובכל שעה ובכל רגע, והקבצ מחשבותיו בעניינים הנמשכים וההכלי העולם שלא לשם שמים רק להתענג בהם לבד או להשיג כבוד העולם הזה (התואב) או להגדיל שמו לא לכוונה לחטיב השבים ולחזק ידי הישרים כטל עשה זה וענישו גדול. תי"ץ ללמוד תורה וללמודה, שנאמר (שם ש, י) ושוננתם לפניך ודברתם בה. תי"ץ לקרוא קריאת שמוע פעמיים ביום. תי"ץ לקשור תפילין ביד. תי"ץ לקשור תפילין בראש. תי"ץ לקבוע מזוזה. תי"ץ שלא לנסות דבר השם שנאמר (שם ש, י) לא תנסו את ה' אלהיכם. והענין שלא לנסות יותר מדיא הגביא המייסר את העם המלומד דרכי המשובה אחר שנודע אמת ובאותו ועל זה

ג' מצודת מצות תי"ץ מתרג' מצות שלא לחתוא ממין חבירי, לפי שקביעות המחשבה בתאוה על אותו הדבר היתה טובה לעשות תחילה לקחת אותו ממנו. ואף על פי שאין רצוני למכור או על ידי מקח או בחליפי' או בחזקה אם לא יוכל כענין אחר ועל זה נאמר, (דברים ה, יז) ולא תתארה בית רעך וכו'.

וכותב הרמב"ם דל (בספר המצוות מצות לא תעשה מצות רסו) שאין שני הלאין שהן לא התמוד בסודר וישמע יתרו ולא התארה, שכסודר זה. לא כפולין בענין אחד אבל הם שני עניינים שלא דלא התמוד ימנעו מלקחת משום צד בין בדמים בין שלא בדמים, מה שקנה זולתנו אם אינו הפך למכור אותו דבר. ולא זה דלא התארה ימנעו יבוא להתחנן לו ולהכביד עליו למכור או להחליש בכלי אחר על כל פנים. ואף על פי שאחד מאלו הלאין מושך את חבירו, שנים יחשבו, מכל מקום הרי אמה רואה תחילתן שכיניהם. ואל תתמה לומר, ואידך דחיה בידו של אדם למנוע לכו מהתארות אל אצור כל כלי המדה שיראה כרשות חבירו ודוא מכולם רק וריקם, ואיד תבוא מניעה בתורה כמה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו. שזה הדבר אינו כן, ולא יאמר אותו רק הטפשים הרעים והחסאים בנפשותם כי תאמנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאותיו מכל מה שירצה, וברשותו ובדעתו להרהיק ולקרב הפניו בכל הדברים כרצונו ולכו מסור בידו אל כל אשר יחפוץ יטנו. והשי' אשר לפניו נגלו כל התעלמות חופש כל חודי כסו, רואה כלית וכל אין אחת

התארה בית רעך וכו'.
וכותב הרמב"ם דל (בספר המצוות מצות לא תעשה מצות רסו) שאין שני הלאין שהן לא התמוד בסודר וישמע יתרו ולא התארה, שכסודר זה. לא כפולין בענין אחד אבל הם שני עניינים שלא דלא התמוד ימנעו מלקחת משום צד בין בדמים בין שלא בדמים, מה שקנה זולתנו אם אינו הפך למכור אותו דבר. ולא זה דלא התארה ימנעו יבוא להתחנן לו ולהכביד עליו למכור או להחליש בכלי אחר על כל פנים. ואף על פי שאחד מאלו הלאין מושך את חבירו, שנים יחשבו, מכל מקום הרי אמה רואה תחילתן שכיניהם. ואל תתמה לומר, ואידך דחיה בידו של אדם למנוע לכו מהתארות אל אצור כל כלי המדה שיראה כרשות חבירו ודוא מכולם רק וריקם, ואיד תבוא מניעה בתורה כמה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו. שזה הדבר אינו כן, ולא יאמר אותו רק הטפשים הרעים והחסאים בנפשותם כי תאמנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאותיו מכל מה שירצה, וברשותו ובדעתו להרהיק ולקרב הפניו בכל הדברים כרצונו ולכו מסור בידו אל כל אשר יחפוץ יטנו. והשי' אשר לפניו נגלו כל התעלמות חופש כל חודי כסו, רואה כלית וכל אין אחת

בעצרת יוצר הרים סיימתו משות מסעי דברים

ותקרבון אלי כלכם (דברים א, כג) ערשי בערובי' ולתול הוא אומר (שם ה, כ-כ) ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם הקינים ומאמרו הו הראנו וכו' אותו קריבו היתה הונת ילדים מכבדים את הקנים ושלותם לפנים הקנים מכבדים את הראשים לכת לפניהם אבל כאן כ' זה פתחה המעלות שיוחקו האדם במדת הצנעה רק וחומר לכבו ולחקיים לפניו את כל מי עוסי לו דיך קדימה ואיזה מכוונד המכבד אמתו מה מ"א.

או יאמר וישמע לקול דבריך ויקבל מסור.

